

LIV PÅ LANDET

En analyse af opbygning af social kapital
i tre multifunktionelle landbrug

Resumé på dansk

Landdistrikterne affolkes, fællesskaberne er under transformation og der findes ikke længere bare ét svar på fremtidens landbrug. Men som bekendt kan kriser og forandringer også være begyndelsen på noget nyt og bedre. Herhjemme, såvel som ude i verden, oplever man stadig flere eksempler på folk, bevægelser og landbrug, som vil noget andet – noget nyt – for de lokale fællesskaber, landbruget og landdistrikterne.

Projektets primære formål har været at undersøge, hvilken forskel tre multifunktionelle gårde kan gøre i relation til udviklingen af lokalområdet og de lokale fællesskaber – helt præcist opbygningen af social kapital. Projektets sekundære formål har været at undersøge, om de tre multifunktionelle gårdes landbrugspraksis kan være foregangseksempler i forhold til den grønne omstilling, og det at skabe landbrug som bidrager til en bredere bæredygtighedsbundlinje (FNs 17 verdensmål), særligt med fokus på social kapital.

Ideen bag projektet er udsprunget af det faktum, at landbruget i en meget lang periode – fra 1946-til nu – har haft et meget ensidigt fokus på: rationalitet, økonomisk vækst og effektivitet. Mens det ser ud som om, at der kun i ringe grad har været fokus på det miljømæssige og sociale bidrag. Særligt landbrugets sociale bidrag synes i mange henseender overset og tilsidesat, eller i hvert fald ringe værdsat, hvilket har haft store konsekvenser for livet i lokalsamfundene.

Men netop i disse år oplever man – som en modvægt til dette og erhvervets mange kriser – stadig flere nye initiativer og eksempler på folk og bevægelser som vil noget nyt og andet med landdistrikterne og landbruget. Folk og bevægelser som fx gerne vil skabe nye former for landbrug, fællesskaber og lokale funktioner. Og det ofte med grøn omstilling og bred bæredygtighed for øje.

Det er sådanne tre ”nye” former for landbrug, som projektet har undersøgt. Helt præcist er der tale om tre multifunktionelle gårde.

Problemformuleringen har lydt: Hvordan skaber tre innovative multifunktionelle¹ landbrug social kapital som led i landdistriktsudviklingen? Projektets genstandsfelt har både været gården, landbruget og lokalmiljøet.

Projektets empiri er baseret på tre multifunktionelle landbrug, som er valgt med udgangspunkt i deres: forskellighed, driftsform, organisationsform og multifunktionelle funktioner. De tre gårde er:

Yduns Have som er en lille økologisk gård i Alstrup på Samsø. Gården består af 18 hektar, primært med grøntsager og hønsehold. Gårdens primære indkomst kommer fra gårdens gårdbutik som sælger et bredt udvalgt af grøntsager, frugt og æg fra egen produktion, samt fra gårdens CSA-ordning (*Community Supported Agriculture*).

Fru Møllers Mølleri er en stor og kendt gårdbutik, som ligger i landsbyen Bjergager få kilometer øst for Odder. Her er tale om en stor gårdbutik som indeholder både bageri, slagter, restaurant, grønt-udsalg og en café. Udover gårdbutikken driver gården også 200 hektar konventionelt landbrug samt en industriel svineproduktion.

Nørregården som ligger på Vestfyn er Steiner-inspireret økologisk bedrift, der driver i alt 32 hektar landbrugsjord, desuden har gården også en besætning bestående af kvæg, høns og gæs. Driften af landbruget er desuden omdrejningspunktet for et værkstedsstilbud, hvor 8-10 udviklingshæmmede arbejder. Derudover huser Nørregården også bostedet Bernards hus, som er et bosted for 7 udviklingshæmmede, samt børnehaven Høkassen

¹ Multifunktionelle landbrug er landbrug, der udover at producere fødevarer også tilbyder andre tjenester og aktiviteter til deres kunder og omgivelser.

hvor 14 børnehave- og vuggestuebørn kommer dagligt. Gården var frem til efteråret 2020 privatejet, men i foråret 2020 overtog Fonden Bernards hus gården.

Metoderne har været et casestudie, etnografiske feltobservationer, interviews samt dokumentanalyse. Det empiriske materiale består af følgende elementer: felt-observationer 3 x 2-4 dage på hver gård og 21 semi-strukturerede interviews.

Projektets primære teori er social kapital-teori, hvor særligt Bourdieus *Forms of capital* fra 1986, og Coleman *Foundation of social theory* fra 1994 har været de primære kilder, mens Putnams *Bowling Alone* fra 2000, og Herreros *The problem of forming social kapital* fra 2004 også indgår, når de kan bidrage med væsentlige supplerende pointer. Derudover er en lang række øvrige social kapital-teoretiske værker inkluderet. Den endelige analyse er sket med udgangspunkt i følgende social kapital-teoretiske dimensioner: netværk, normer, gensidighed, tillid, inklusion og eksklusion – ”closure”, samt historiens betydning – ”path dependency”.

Udover ”ren” social kapital-teori indgår der også et litteratur-studie, hvor der præsenteres 13 artikler, som alle har et specifikt fokus på social kapital og landdistrikter og /eller landbruget.

I forhold til en dybere forståelse af landbruget felt – det felt analysen foregår i – inddrages kilder med fokus på multifunktionelt landbrug, transitionen og agroøkologi. Teorier og principper som indgår i projektet for at bidrage med en teoretisk forståelse af landbrugets felt – samt de udfordringer og muligheder som præger det moderne landbrug, og den virkelig som er de tre gårdes på såvel micro- som macro-niveau.

Projektets konklusion er følgende: På alle tre multifunktionelle gårde skaber og fastholder de social kapital til glæde for deres lokalmiljø. Nogle dog mere end andre. Særligt Yduns Have og Fru Møllers Mølleri opbygger og fastholder social kapital i deres lokalmiljø. Mens Nørregården mest skaber social kapital blandt venner af gården og ligesindede i det fynske Steiner-miljø.

Alle tre multifunktionelle gårde er desuden gode eksempler på, hvordan man qua den multifunktionelle tilgang kan bringe ”nyt” liv, tilføre nye funktioner og skabe nye jobs på landet. Ikke mindst, fordi mange af gårdenes venner, gæster og kunder efterspørger mere fra gårdene. Fælles for flertallet, af dem som kommer på de tre gårde er, at de ”elsker” det gårdene kan, og det de tilbyder, hvorfor de efterspørger mere. Flere åbningsdage, flere produkter, flere arrangementer, flere dyr på marken – kort sagt flere landbrug som disse.